

Ο Γιώργος Φιλίππου-Πιερίδης κλείνει τον Αύγουστο τα 90 του χρόνια. Μαζί κλείνει και τα 30 χρόνια από το ξεκίνημα του κυπριακού κύκλου των **Καιρών**: «Σκληροί Καιροί», «Ασάλευτοι Καιροί», «Καιροί των Ολβίων», «Καιροί της Δοκιμασίας».

Η είσοδος του Γ.Φ.Π. στην λογοτεχνία έγινε σχετικά αργά. Και ύστερα από παραγγελία! Έδωσε όμως από την αρχή ένα τέτοιο στέρεο έργο, που ο μελετητής της νεότερης κυπριακής πεζογραφίας δεν μπορεί να το παραγνωρίσει, αντίθετα, το θέτει στο κέντρο της έρευνας του. Σεμνός, λιτός, ευγενικός, ζει εντελώς αθόρυβα με την μοναχοκόρη του στο απάνω διαμέρισμα, κάπου στην Παλουριώτισσα.

Η **κουβέντα** με τον συγγραφέα δεν μπορεί να αφήσει φυσικά τον μικρότερο αδελφό, τον ποιητή Θεοδόση Πιερίδη, που έφυγε πριν 25 χρόνια.

Πιο κάτω δίνω ευρεία περίληψη συνομιλίας με τον Γ.Φ.Π. με την ευκαιρία εκδήλωσης, που έγινε στην Πύλη Αμμοχώστου για να τιμηθεί το έργο του.

- **Τί θα 'λεγες, αγαπητέ Γιώργο, να κοιτάξουμε προς τα πίσω από το ύψος των 90 χρόνων; Η δουλειά σου έχει αυτό το χαρακτηριστικό, ότι παρακολουθεί κατά πόδας την κυπριακή ιστορία. Ξεκινώντας από τον αγώνα του '55 μέχρι τις μέρες μας.**

- Είναι γεγονός, ότι ο άνθρωπος στην ηλικία μου δεν κάνει τίποτα άλλο από του να γυρνά προς τα πίσω.

Όπως θα ξέρεις, φυσικά, δεν ξεκίνησα με θέματα κυπριακά. Αιγυπτιακά ήταν τα πρώτα μου θέματα και τούτο γιατί όταν άρχισα να γράφω, σε προχωρημένη μάλιστα ηλικία, βρισκόμουν στην Αίγυπτο. Και στην μια περίπτωση και στην άλλη ακολούθησα από ιδιοσυγκρασία τον ρεαλιστικό τρόπο γραφής. Δηλαδή να βλέπω την ζωή γύρω μου και να προσπαθώ να την ανιστορήσω. Και εκείνο που μου έδωσε την αφορμή να γράψω στην Κύπρο ήταν το ξεκίνημα του αγώνα του 1955.

- **Έρχεσαι στην Κύπρο το 1947...**

- Ναι, έρχομαι τέλος 1946 αρχές 1947. Και έκανα δέκα χρόνια χωρίς να γράψω. Χρειάστηκε το κίνητρο του αγώνα για να με σπρώξει. Χαρακτηριστικό είναι ότι ξεκίνησα με την συλλογή διηγημάτων «Σκληροί Καιροί». Όταν συμπλήρωσα την συλλογή σκέφθηκα να γράψω και για την προηγούμενη περίοδο, την περίοδο της αποικιοκρατίας και πήγα στους «Ασάλευτους Καιρούς», που ήταν πρωτόστερο. Και συνέχισα με τους «Καιρούς των Ολβίων» και τους «Καιρούς της Δοκιμασίας».

- **Τώρα όπως κοιτάζεις από μακριά αυτές τις τέσσερις συλλογές υπήρχαν πράγματι ξεχωριστά χαρακτηριστικά για την κάθε περίοδο;**

- Υπήρχαν, ασφαλώς. Όσον αφορά τους «Σκληρούς Καιρούς» ήταν εκείνη η ομαδική έξαρση, που είχε καταλάβει και τους λογοτέχνες και μεγάλο μέρος από τους απλούς ανθρώπους. Όσον αφορά τους «Καιρούς των Ολβίων» ήταν εκείνη η πτώση, από την αρχική έξαρση τις ελπίδες, που έκανε τον κόσμο να πέσει σε μια κατάσταση ψυχικής κατάπτωσης. Αλλά ήταν και κάτι άλλο. Ήταν η εφόρμηση των καταφερτζήδων να καταλάβουν πόστα.

- **Μήπως βλέπεις να διαγράφεται εδώ ένας κύκλος; Οι Ολβίοι θα μπορούσαν να τοποθετηθούν και στις σημερινές μέρες;**

- Φοβάμαι, ναι. Διότι βρισκόμαστε και σήμερα αντιμέτωποι με ένα πλήθος ανευθύνων ανθρώπων, που δεν έχουν συναίσθηση του δράματος της Κύπρου και δεν σκέφτονται τίποτε άλλο από τον ευδαμονισμό τους. Όμως δεν θα έλεγα, ότι αυτό είναι κύκλος.

- **Πώς προσδιορίζεις ακριβώς την λέξη Ολβίοι;**

- Αρχικά, πρέπει να σου πω, ήθελα να χρησιμοποιήσω την λέξη Μακάριος όμως επειδή θα έδινε αφορμή σε παρεξήγηση βρήκα την λέξη Ολβίος. Ολβίος δηλαδή είναι εκείνος που καλά την έχει, καλοπερνά...

Έχω φυσικά και το τελευταίο μου βιβλίο, που εκυκλοφόρησε τον περασμένο χρόνο. Αναφέρομαι στον «Καλό Πολίτη και οι άλλοι». Εδώ υπάρχει μια προσπάθεια να ανιστορήσω με τρόπο κάπως σαρκαστικό μερικές πτυχές των σύγχρονων καλοπερασάκιδων. Ο Καλός Πολίτης είναι ακριβώς ένας τέτοιος τύπος.

- **Στην εισαγωγή σου στην έκδοση της Τράπεζας Κύπρου, όπου θρήκαν τη θέση και οι τέσσερις «Καιροί...», μούκανε εντύπωση, και θα το πω αυτό, το πόσο σεμνά λες, ότι ήθελες να ανιστορήσεις τους Καιρούς. Εσύ όμως Γιώργο δημιούργησες λογοτεχνία, δημιούργησες μιαν παράδοση μέσα στον πεζογραφικό χώρο.**

ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΠΙΕΡΙΔΗΣ - 90 ΧΡΟΝΩΝ

«Απλώς ανιστορώ την τριγύρω ζωή»

Συνομιλία με τον ΠΑΝ. ΠΑΙΟΝΙΔΗ

- Δέχομαι αυτό που λες σαν κομπλιμέντο και σ' ευχαριστώ. Όμως αρχή μου είναι ο λογοτέχνης όπως και ο οποιοσδήποτε άλλος δημιουργός τέχνης να μη χαρακτηρίζεται ο ίδιος τον εαυτό του.

- **Οι «Βαμβακάδες» γιατί δεν βρήκαν τη θέση τους στην έκδοση της Τράπεζας Κύπρου;**

- Η Τράπεζα και η Μαρία Ιακώβου, που είχε την ευθύνη, θέλησαν να συγκεντρώσουν τις τέσσερις συλλογές διηγημάτων που συνιστούν ένα είδος ιστορικής συνέχειας των πραγμάτων της Κύπρου.

- **Εσύ όμως δεν αρνείσαι τους «Βαμβακάδες»;**

- Οποσδήποτε όχι και χαίρομαι πολύ, που οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας έχουν επανεκδώσει το βιβλίο.

- **Ας δούμε λίγο τους «Βαμβακάδες»...**

- Οι «Βαμβακάδες» γράφτηκαν κατά σύμπτωση. Μέχρι το 1945 αρθρογραφούσα σε περιοδικά, ιδιαίτερα στο περιοδικό «Έλλην», είχα γράψει και κάποια διηγήματα αλλά δεν είχα σκεφτεί, ότι θα ακολουθούσα συστηματικά την σταδιοδρομία του λογοτέχνη. Είχε ιδρυθεί τότε, παράλληλα με το περιοδικό «Έλλην» και ένα εκδοτικό «Ορίζοντες» με σκοπό να εκδίδει βιβλία - λογοτεχνικά και επιστημονικά. Στο ελληνικό στράτευμα, που είχε περάσει τότε στην Μέση Ανατολή για να συνεχίσει τον αγώνα, υπήρχαν αρκετά μορφωμένα παιδιά, που ζητούσαν βιβλία για να διαβάσουν. Οι εκδότες και υπεύθυνοι ήταν ο Θεοδόσης, όπως και του περιοδικού, σκέφτηκαν να εκδώσουν και κάτι, που να αναφέρεται στην Αίγυπτο. Ακόμη και στους καλύτερους Έλληνες λογοτέχνες που ζούσαν στην Αίγυπτο δεν υπήρχε Αίγυπτος. Δεν υπήρχε Αίγυπτος στην ποίηση του Καβάφη λ.χ., δεν υπάρχει η σύγχρονη Αίγυπτος. Δεν υπήρχε Αίγυπτος στο έργο του Νίκου Νικολαΐδη, στο έργο του Θεοδόση Πιερίδη, του Γλαύκου Αλιθέρση. Γιατί; Διότι αυτοί που ζούσαν στις μεγάλες πόλεις ήταν ενταγμένοι στις κοινωνίες και δεν είχαν την ευκαιρία να δουν τον αιγυπτιακό λαό. Και είχαν τα μάτια τους στραμμένα προς την Ελλάδα και προς τους διεθνείς ορίζοντες.

Εμείς οι ολίγοι, που είχαμε επαφή με τον αιγυπτιακό λαό, ζούσαμε στην ύπαιθρο λόγω του επαγγέλματος. Κι είμασταν όλο-όλο δέκα άνθρωποι. Μας έλεγαν τότε «οι Έλληνες των χωριών». Εργαζόμουν τότε σ' ένα μεγάλο οίκο Εμπορίας και Βιομηχανίας και ζούσα σε χωριά. Ήταν κι ο Στρατής Τσίρκας που και εκείνος εργαζόταν σε χωριά... Μου ζήτησαν λοιπόν να γράψω κάτι που να δίνει την Αίγυπτο. Κι εγώ ξεκίνησα να ρίχνω στο χαρτί σκέψεις, στρώθηκα στη δουλειά και βγήκαν οι «Βαμβακάδες», που έγιναν

δεκτοί με πολύ ευνοϊκά σχόλια όχι τόσο νομίζω για την λογοτεχνική ποιότητα όσο για το θέμα... Πήρα και το βραβείο Μαργαρίτας, πήρα τα μυαλά μου αέρα κι έγινα λογοτέχνης!

- **Κι επιστρέφεις στο θέμα Αίγυπτος μετά από σαράντα χρόνια!**

- Επέστρεψα στο θέμα Αίγυπτος όχι πια για να κάνω εκείνο που έκανα τότε αλλά κυρίως για να αναφερθώ γενικά στην ζωή των Ελλήνων της Αιγύπτου, αυτής της πολυάριθμης και ακμάζουσας τότε παροικίας. Η επίσημη βλέπεις ιστορία αφήνει στον αναγνώστη την εντύπωση, ότι οι Έλληνες τότε της Αιγύπτου ήταν όλοι πλούσιοι! Η ελληνική όμως παροικία της Αιγύπτου ήταν ένα είδος μικροκοινωνίας, που περιελάμβανε όλα τα στρώματα μιας αστικής κοινωνίας από τους πολύ πλούσιους μέχρι τους εργάτες ακόμα και τους άπορους. Αυτό προσπάθησα να ιστορήσω στις «Μνήμες και ιστορίες από την Αίγυπτο».

- **Μιλώντας για την Αίγυπτο έκανες αναφορά και στον αγαπητό Θεοδόση. Έκλεισαν ήδη τα 25 χρόνια από τον θάνατο του Θεοδόση και χαιρέσαι να βλέπεις νέους συνθέτες να στρέφονται προς το ανεκτίμητο έργο του.**

- Πρέπει να πω, ότι ο Θεοδόσης, από πολύ νέος, από το Γυμνάσιο ακόμα, αφοσιώθηκε στους κοινωνικούς αγώνες μέχρι του σημείου που θυσιάσε ολόκληρη του τη ζωή στα οράματά του. Στην Αίγυπτο είχε πρωτοπορήσει σ' όλα τα προοδευτικά κινήματα του καιρού του. Όταν άρχισαν να σκοτεινιάζουν οι ορίζοντες με τον φασισμό και τον χιτλερισμό και ήταν ολοφάνερο, ότι πηγαίναμε στον πόλεμο ο Θεοδόσης ηγήθηκε φιλεργατικής οργάνωσης που ιδρύθηκε στην Αίγυπτο.

- **Πότε ξεκίνησε να γράφει; Σε ποιά ηλικία;**

- Τα πρώτα ποιήματα ήταν «Τα ασημένια και τα χρυσά τραγούδια», όπως τα αποκαλεί, ακολούθησαν το «Ξέρουμε κι εμείς να τραγουδούμε» όπου έγινε πια έκδηλη η επαναστατική του τάση - ήταν έκδοση, αν θυμάμαι καλά, του '33 ή του '32, και συνέχισε ως το τέλος πάνω στην ίδια γραμμή.

Το 1948 ήρθε στην Κύπρο, όπου εγώ είχα ήδη εγκατασταθεί. Είχα αγοράσει τότε ένα πορτοκαλλόκηπο στο Βαρώσι και προσπάθησα να κάνω τον κηπουρό. Φυσικά αντελήφθηκα γρήγορα, ότι δεν ήταν δουλειά μου... Εκεί με βρήκε ο Θεοδόσης. Ήρθε για να ξεκουραστεί με τη συντρόφισσα του την Αλεξάντρα και κατά την απουσία του η αιγυπτιακή Κυβέρνηση του Βασιλιά Φαρούκ τον κήρυξε ανεπιθύμητο και του απαγόρευσε την επιστροφή στην Αίγυπτο.

Από το Βαρώσι πηγαίνει τώρα στο Παρίσι και για να εξασφαλίσει την εκεί παραμονή του ενεγράφη φοιτητής στη Σορβόνη, όπου παρακολούθησε ένα κύκλο μαθημάτων γύρω από τη γαλ-

λική γλώσσα και πολιτισμό. Το 1950 πηγαίνει πρώτα στη Σοβιετική Ένωση και αμέσως κατόπι στη Ρουμανία, όπου εγκαταστάθηκε μαζί με άλλους πολιτικούς εξόριστους. Πρέπει να σου πω, ότι δεν ήταν πολύ ευτυχής η εκεί παραμονή του, με τις γνωστές ηγεσίες.

Το 1960 επιστρέφει στην Κύπρο. Ήθελε να επιστρέψει ενωρίτερα αλλά η αγγλική διοίκηση της Κύπρου δεν του επέτρεπε την είσοδο. Το 1967 πεθαίνει η Αλεξάντρα. Αυτό ήταν ένα πολύ βαρύ πλήγμα για τον Θεοδόση. Ήταν η συντρόφισσα του, που συμμερίστηκε όλες τις ταλαιπωρίες και τους αγώνες του. Προηγούμενα είχε πάει ο Θεοδόσης στην Τσεχοσλοβακία όπου εγχειρίστηκε. Είχε προσβληθεί από καρκίνο. Αργότερα, μετά τον θάνατο της Αλεξάντρας, πήγε ο Θεοδόσης στο Βουκουρέστι για θεραπεία γιατί στο μεταξύ είχε χειροτερεύσει η κατάσταση του. Εκεί πέθανε, το '68, σε ηλικία 60 χρόνων.

- **Ποιές θεωρείς πιο δυνατές στιγμές στην ποίηση του Θεοδόση; Έχεις ασχοληθεί και με την έκδοση των απάντων του Θεοδόση στους δύο γνωστούς τόμους;**

- Και ο ίδιος θεωρούσε καλύτερη του στιγμή την «Κυπριακή Συμφωνία». Δεν είναι όμως εύκολο να πεις ποιές είναι οι καλύτερες στιγμές ενός ποιητή. Μάλιστα ενός ποιητή του αναστημάτος του Θεοδόση. Μπορείς να πεις ποιές είναι οι καλύτερες στιγμές του Παλαμά ή του Σικελιανού; Ο κάθε ποιητής έχει μέσα στο σύνολο της ποίησης του σκορπισμένες καλές στιγμές.

- **Κοιτάζοντας τώρα την κυπριακή ποίηση πώς την αξιολογείς;**

- Δεν έκανα ποτέ μου κριτική της λογοτεχνίας!

- **Ακούς φωνές που σε χαροποιούν;**

- Βεβαίως, δεν είναι λίγοι οι ποιητές της Κύπρου, που ακούς την ποίηση τους με χαρά. Όμως δεν είναι και λίγοι που δεν χαιρέσσει πολύ ν' ακούσει τις φωνές τους. Κι ιδιαίτερα τώρα, που μου φαίνεται, ότι έχει αυξηθεί ο αριθμός των ποιητών.

Πριν από λίγες μέρες μου έστειλαν από το Μορφωτικό Κέντρο της γαλλικής πρεσβείας ένα δίγλωσσο τόμο, που εξεδόθη στο Παρίσι, με κείμενα Κυπρίων ποιητών και πεζογράφων. Εκεί υπάρχουν κείμενα 40 πεζογράφων και 40 ποιητών. Κι αν υπάρχουν άλλοι 40 και 40, που δεν περιελήφθησαν σ' αυτή την έκδοση καταλαμβάνεις πόσοι είναι οι λογοτέχνες και οι λογοτεχνίζοντες. Σε αναλογία με τον πληθυσμό είμαστε πάρα πολλοί.

- **Τί μπορούμε να πούμε για την πεζογραφία μας;**

- Υπάρχουν καλά βιβλία. Είναι λίγα αλλά υπάρχουν! Διαθέτουμε κείμενα που δεν υστερούν της εν γένει ελληνικής λογοτεχνίας.

- **Υπάρχει κάτι που να σε ξενίζει διαβάζοντας κυπριακή ποίηση ή πεζογραφία; Ξέροντας πόσο απαιτητικός είσαι απέναντι στον εαυτό σου θα πρέπει να είσαι εξίσου απαιτητικός και απέναντι στους άλλους.**

- Ακριβώς γι' αυτό τον λόγο αποφεύγω την κριτική. Ίσως να είμαι υπερβολικά απαιτητικός. Ίσως αυτό να οφείλεται και στο ότι χρημάτισα βιβλιοθηκάριος και ξέρω πόση λογοτεχνία θάβεται στα ράφια των βιβλιοθηκών χωρίς να έχει συνέχεια.

- **Την ελλαδική λογοτεχνία την παρακολουθείς;**

- Όχι όσο θα ήθελα. Τελευταία έχω κάποιο πρόβλημα και με την όραση μου. Κι όλα σχεδόν τα ελλαδικά περιοδικά είναι τυπωμένα με πολύ μικρούς χαρακτήρες. Δεν μπορώ να τα διαβάσω. Εξάλλου κυριαρχεί και στην Ελλάδα αυτή η πληθώρα των εκδόσεων.

- **Θα 'θελα ένα γενικό σχόλιο αγαπητέ Γιώργο. Βλέπεις μια ανοδική πορεία στην πνευματική μας ζωή;**

- Έχω την εντύπωση, ότι υπάρχει μια ανοδική πορεία. Κυρίως έχω την εντύπωση, ότι υπάρχει μια ελπιδοφόρα έρεση προς τις τέχνες ανάμεσα στη νεολαία. Από κάποιες επαφές με τη μαθητική νεολαία έχω την εντύπωση, ότι μια μικρή μερίδα αυτής της νεολαίας βρίσκεται και σε πνευματικό και αισθητικό επίπεδο πολύ υψηλότερα απ' ό,τι βρισκόμασταν εμείς στα μαθητικά μας χρόνια. Κι αυτό προσφέρει τροφή για ελπίδα. Παρόλο που η μεγαλύτερη μερίδα της μαθητικής νεολαίας βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο απ' ό,τι βρισκόμασταν εμείς στα νιάτα μας.

- **Αυτή την ελπίδα την προεκτείνεις και σ' ό,τι αφορά το μέλλον αυτού του νησιού;**

- Το μέλλον αυτού του νησιού δεν μου δίνει αφορμή για αισιοδοξία. Υπάρχουν δεδομένα που δεν μπορεί ν' αγνοήσει κανένας σκεπτόμενος άνθρωπος. Το ένα δεδομένο είναι η Τουρκία, που ολοφάνερα δεν θέλει λύση. Ο Ντενκτάς είναι απλώς ένα ανδρείκελο της Τουρκίας. Δεν θέλει λύση γιατί περιμένει πως κάποτε θα της δοθεί η ευκαιρία να δώσει τη λύση που εκείνη θέλει. Το άλλο δεδομένο είναι ότι οι μεγάλες δυνάμεις, προεξαρχούσης της Αμερικής και της Αγγλίας δεν θέλουν να δυσχερατίσουν την Τουρκία... Φυσικά δεν μπορώ να πω ότι είμαι απελπισμένος. Και η παλαιότερη και η νεότερη ιστορία πολλές φορές μας έθεσε προ εκπλήξεων. Από τη μια στιγμή στην άλλη αλλάζουν άρδην οι καταστάσεις... Έτσι ας αφήσουμε ένα παράθυρο ανοιχτό!